ورکەنیەت نۇرى گۇلدەنۋ جولىنا ساۋلە شاشتى

(باسى 1 ـ بەتتە)

مۇرا ارحيۋىن جانە باقىلاۋ ـ تەكسەرۋ جۇيەسىن ورناتىپ، دۇنيە جۇزىلىك مادەنيەت مۇراسى دايۋنحى كانالىن قورعاۋدىڭ ءبىر قىدىرۋ جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجەلەرىن شعارىپ، دايۋنحى كانالى مادەنيەت بەلدەۋى مادەنى ەسكەرتكىشتەرىن قورعاۋ، پايدالانۋ جوننەدەگى ارناۋلى تاقىرىپتىق زەرتتەۋ مالىمەتىن ورنىنداپ، «دايۋنحى كانالى مادەنيەتىن قورعاۋ، جالعاستىرۋ، پايدالانۋ جوسپار باعدارلاماسى»ن باسپ تاراتتى...

باس شۇجي شي جينپينگتىڭ ءمان بەرىپ جەتەكشىلىك ەتۋىنەن، ورتالىق پەن جەرگىلىكتى ورنىنداردىڭ تۇتاس تۇلعالىق جاقتان جوسپارلاپ، تارتىپپەن ىلگەرىلەتىنى، "مادەنيەت گاۋھار بەلدەۋى" جاعالاۋداعى سانسىز زاتتىق جانە بەيزاتتىق مادەنيەتتى مۇرالارىن ۇلاستىرىپ، ەكونوميكانىڭ، قوعامنىڭ داموىنا جاڭا ەنەرگيا ازىرلەدى.

يدەيا الىستى بولجاپ، سۇيىسپەنشىلىك مەعىم دا بايانىدى بولدى.

2002 ـ جىلى سول كەزدە فۇجيان ولكەسىنىڭ ولكە باستىعى بولىپ تۇرعان شي جينپينگ جولداس «فۇجوۋدىڭ ەجەلگى امانات‌تارى» كىتابىنا العى ءسوز جازعاندا: "بايىرعى قۇرىلىستاردى جاقسى قورعاۋ، مادەنى ەسكەرتكىشتەردى جاقسى قورعاۋ ـــ تاريحتى ساقتاعاندىق، قالانىڭ مادەنيەتىن تامىرىن ساقتاعاندىق، تاريحي مادەني ايگىلى قالالاردىڭ ءپىشىنسىز تاماشا ءداستۇرىن ساقتاعاندىق"، ـ دەپ اتاپ كورسەتتى.

تەكتى ۇمتىپاعاندا عانا كەلەشەككە جول اشۋعا بولادى.

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، قالا ـ قالاشقىنداۋدىڭ جەدەلدەۋىندەي تاريحي ءۇردىس الدىندا، باس شۇجي شي جينپينگ بىلاي دەپ تەرەڭدەي اتاپ كورسەتتى: تەك تاريحتان جول الىپ كەلەشەككە بەتتەگەندە، ۇلتتىڭ مادەنيەتىن تامىرىن جالعاستىرۋ بارىسىندا ءورىس اشا العا ىلگەرىلەگەندە عانا، بۇگىنگى بەتەرىمىزدى جاقسى بەتەي الامىز.

جاز باسى، حبەي شيۇڭ ـ ان جاڭا رايونى رۇڭچىڭ اۋدانى لياڭماتاي اۋىلى نانياڭ قىستاعىندا نانياڭ قيراندى جۇرتىن قازۋ جۇمىسى قاربالاس ءجۇرىلىپ جاتتى. بۇل جۇرت شيۇڭ ـ ان جاڭا رايونىندا اۋدانى ەڭ ۇلكەن، مادەنيەت قاتپارى ەڭ باي كونە قيراندى جۇرت تۇرىندەگى مەملەكەتتىك ءتۇيىندى مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ ورنى.

باس شۇجي شي جينپينگ "جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ءداستۇرلى مادەنيەتىن قورعاۋعا، ساۋلەلەندىرۋگە، تاريحي مادەنيەت تامىرىن جالعاستىرۋعا تاباندى بولۋ" تالابى بويىنشا، حبەي شيۇڭ ـ ان جاڭا رايوندىق بىرلەسكەن ارحەولوگيا اترەتى شيۇڭ ـ ان جاڭا رايونىنىڭ تۇتاس الابى كولەمىندەگى مادەني ەسكەرتكىشتەرگە تەكسەرۋ جۇرگىزۋ جانە قۇرىلىس باستالاتىن شامامەن 100 شارشى كيلومەتر اۋماقتاعى 50 ورنىنداعى كونە قيراندى جۇرتتارعا، كونە قابىرلارعا ارحەولوگيالىق تەكسەرۋ، سىناق رەتىندە اشۋ جۇمىسىن ورنىندادى.

"قورعاۋدى نەگىز ەتۋ، قۇتقارۋدى ءبىرىنشى ورىنعا قويۋ، ۇيلەسىمدى پايدالانۋ، باسقارۋدى كۇشەيتۋ"ـــ پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، باس شۇجي شي جينپينگ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەرگە دەگەن قۇرمەت سەزىمىن بەرىك ۇستانىپ، "مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ دا قىزمەت ناتيجە" دەيتىن علمي ۇستانىمدى كۇشەيتىپ، مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋدى ەكونوميكانىڭ، قوعامنىڭ داموىمەن ويداعىداي ءبىر تۇتاس جوسپارلادى.

حبەي جىڭديڭ بايىرعى قالاسىن قورعاۋ جوننده باس شۇجي شي جينپينگ "بايىرعى قالانى قورعاۋدىڭ دۇرىس ۇستانىمى بەرىك ۇستانىپ، ونىڭ تاريحي مادەنيەتتىڭ قۇنىن شىن مانىندە ويداعىداي قورعاۋ كەرەك" دەپ العا قويدى.

ۇحاندا جۇڭگو كومۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى ورگاننىڭ كونە جۇرتى ەسكەرتكىش سارايىن جوسپارلاپ سالۋ جوننده باس شۇجي شي جينپينگ "كونەنى كونەدەي قالپىنا كەلتىرۋ، بۇرىنعى بەينەسىن ساقتاۋ، قۇرىلىستىق ءبۇلدىرۋدىڭ الدىن الۋ كەرەك" دەپ باسا دارىپتەدى.

لياۋنيڭ فۇشين "10 مىڭ ادامدىق شۇڭقىر" ەسكى جۇرتىنىڭ ءبۇلىنۋى، مىڭ پاتشالىق داۋىرىندەگى شىسانلىق سليڭشى 5 شىراعدانىنىڭ ۇرلانۋى جوننده باس شۇجي شي جينپينگ مول مازمۇندى ماڭىزدى نۇسقاۋ، بەكتىپ جاسادى...

"مادەني ەسكەرتكىشتەر شۇعىلالى ورکەنيەت جەتكىزەدى، تاريحي مادەنيەتتى جالعاستىرۋ، ۇلت رۋحىن ۇلاستىرۋ اتا ـ بابالاردىڭ بىزگە قالدىرعان قىمباتتى مۇراسى، سوتسيالىستىك رۋحانى ورکەنيەت قۇرىلىسىن كۇشەيتۋدىڭ قاتپارى قالىڭ مايەگى. مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋدىڭ ەڭبەگى قازىر بىتەلدى، پايداسىن ۇرپاقتار كورەدى."

تاريحتىڭ امانات ارقالاپ، قىمباتتى مۇرالاردى قورعاۋ جانە جالعاستىرۋ باس شۇجي شي جينپينگتىڭ كوڭىلىندە ەرەكشە ورىن يەلەدى.

بەيجيڭ قالاسىندا قىزمەت تەكسەرگەن كەزدە، باس شۇجي "تاريحي مادەنيەت قالانىڭ جانى، قالانىڭ تاريحي مادەنيەت مۇراسىن ءۇز ءومىرىمىزدى قاستەرلەگەندەي جاقسى قورعاۋىمىز كەرەك" دەپ اتاپ كورسەتتى.

شي ـ ان مۇراجايىنا بارعاندا، باس شۇجيدىڭ ءبىرىنشى كوڭىل بولگەن ماسەلەسى شيۋياۋنتا مۇناراسىن جاقسى قورعاۋ بولدى، ول كونە قۇرىلىستى قورعاۋدا "كونەنى كونەدەي قالپىنا كەلتىرۋ" پرينسيپىن بەرىك ۇستانۋدى ارنايى تاپسىردى.

دالي بايزۋ اۋتونومياليق وبلىسى دالي قالاسى ۋانچياۋ قالاشىعى گۇشىك قىستاعىنا بارعاندا، باس شۇجي جاڭاشا اۋىل ـ قىستاق قۇرىلىسىندا، ءسوز جوق، "اۋىل تىنىسىنا ءمان بەرۋ، اۋىل ـ قىستاق كەلبەتىن ساقتاۋ، جاسىل تاۋ، تۇنىق سۋدى ساقتاپ قالۋ، اۋىل ساعىنىشىن ساقتاپ قالۋ كەرەك" دەپ اتاپ كورسەتتى.

گۇاڭجوۋ قالاسى لي ـ ۋان رايونى شيگۇان تاريحي مادەنيەت كوشە اۋماعى يۇڭچيڭ بازارىندا باس شۇجي يۇەجۇي كوركەمونەرى مۇراجايىنا كىرىپ، جۇمىستان سىرتقى ارتيستەردى يۇەجۇي تەاترىن جاقسى جالعاستىرۋعا، جاقسى ساۋلەلەندىرۋگە شابىتتاندىردى.

....

تاريحي كەشۋلەردى ەستە بەرىك ساقتاپ، ۋاقىت ءىزىن كورىپ، مادەنيەت تامىرىن ساقتادى.

باس شۇجي شي جينپينگ بەرىك سەنىممەن: "ءبىر ۇلتتىڭ گۇلدەنۋى قۇدىرەتتى زاتتىق كۇشتى قاجەت ەتەدى، قۇدىرەتتى رۋحانى كۇشتى دە قاجەت ەتەدى"، ـ دەدى.

ول جۇڭگو كومۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى ساياسي بيۋروسىنىڭ تۇراقتى مۇشەلەرىن باستاپ شاڭحايدا ءىى جۇڭگو كومۋنيستىك پارتياسى 1 ـ قۇرىلتايى اشىلعان جۇرتقا جانە جىجياڭ جياشيڭ نانحۇ كولىندەگى قىزىل قايىققا قۇرمەتپەن كوز جىبەرىپ، پارتيا قۇرىلۋ تاريحىنا قايىرىلا قاراپ، پارتياعا كىرۋ سەرتىن قايتادان ەسكە ءتۇسىردى.

ول شيانپيو، يان ـ ان، جيڭگاڭشان سياقتى توڭكەرىستىڭ قاسيەتتى جەرلەرىن تۇگەل ارالاپ، اۋەلگى ماقساتتى ۇمتىپاۋدىڭ قىزىل نىزەدەرىن قالدىردى.

تاريح ارقىلى سەنىمدى سەرپىلتۋگە، كوڭىلدى جەلپىندىرۋگە بولادى.

شي جينپينگتىڭ جاڭا ءداۋىر جۇڭگوشا سوتسيالىزم يدەياسىنىڭ جەتەكشىلىگىندە، مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋدىڭ الپ بايتەرەگى بۇرشىك اتىپ، وتانشىلدىقتى ۇيتقى ەتكەن ۇلت رۋحىمەن جانە رەفورما جاساۋدى، جاڭالىق اشۋدى ۇيتقى ەتكەن ءداۋىر رۋحىمەن قوسىلا جۇپار ءىىس تاراتتى.

جياڭسۋدىڭ شۇيجوۋندىعى پان ـ انحۇ مەملەكەتتىك سازدىق باقشاسىندا 80 جاستان اسقان ۋاڭ شيۋيڭ جۇپار قالتا شەبەرحاناسىندا تىگىنشىلىك جۇمىسىمەن قاربالاس وتىر.

2017 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى باس شۇجي شي جينپينگ پان ـ انحۇ ءمالىسى ماجۋاڭ قىستاعىنا كەلىپ، قىستاقتاعى جۇپار قالتا شەبەرحاناسىنا كىردى. ۋاڭ شيۋيڭ جاساعان جۇڭگوشا ءداري ـــ جۇپار قالتانى قولىنا العان باس شۇجي اقشاسىن تولەپ بىرەۋىن ساتىپ الدى دا: "مەن دە قولداپ قويايىن"، ـ دەدى.

مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ، مەملەكەت پەن ۇلتتىڭ ۇزدىكسىز دامۋىندىعى ۇزاق بولاشاقتىق جوسپار، ونان دا ماڭىزدىسى، الەۋمەتتىڭ تاماشا تۇرمىسقا دەگەن تالپىنىسى مەن ءۇمىتى.

قازىر ماجۋاڭ قىستاعىندا جۇپار قالتا چاڭجياڭ وزەنىنىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىنە "كەڭنەن" ساتىلىپ، قىستاقتاعى اۋقاتتانۋدىڭ "اسىلنا" اينالدى. ۋاڭ شيۋيڭ بىلاي دەدى: "جاسىم ۇلعايىپ قالعانمەن، ءداستۇرلى مادەنيەتتى جاقسى جالعاستىرىپ، قوعام ءۇشىن ۇلەس قوسۋىم كەرەك قوي".

باس شۇجي شي جينپينگتىڭ جەتەكشىلىگىندە، جاڭا داۋىرگەگى مادەنيەت پەن جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ قىزمەتى حالقتىڭ داۋىرلىك قاجەتىنە ءتىپتى دە جاناسىپ، بويىندىعى جويقىن ەنەرگيانى ۇزدىكسىز شعارۋدا.

كوپ ءتۇرلى شارالاردى بىرگە قولداندى، ومىرشەڭ كۇش جالىندادى

ـــ جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۋدىڭ ايبىندى جورىعىندا شي جينپينگ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتى باس بولىپ قۇلشىنىپ، باستاماشىلدىقپەن ونەگە بولىپ، ەلىمىزدىڭ مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ قىزمەتىنە سارقىلماس قوزعاۋشى كۇش بەردى

"مادەنيەت مۇرالارىن قورعاۋعا ءوتىنىش ەتۋ ءتىپتى دە جاقسى قورعاۋ، پايدالانۋ ءۇشىن، تابىستى تاجىريبەلەردى قورىتىندىلاپ، حالقارالىق ۇستانىمداردان ۇلگى الىپ، بايانىدى مەحانيزمدى كەمەلدەندىرىپ، اتا ـ بابامىز قالدىرعان مادەنيەت مۇرالاردى بىداعاتپەن جاقسى قورعاپ، تاريحتىڭ مادەنيەت تامىرىنىڭ ءتىپتى جاقسى جالعاسا بەرۋىنە مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك". 2017 ـ جىلى 7 ـ ايدا گۇلاڭيۋي «دۇنيە ءجۇزى مادەنيەت مۇرالار تىزىمدەگىنە» ەنگىزىلگەننەن كەيىن كوپ وتپەي، باس شۇجي شي جينپينگ ماڭىزدى نۇسقاۋ بەردى.

شىعىس وڭتۇستىك تەڭىز جاعالاۋىنداعى وسناۋ ايداي ارالدا ۇمىتىلماس ءىىز دوستىق سۇيىسپەنشىلىك حيكايا جاتىر.

قازىر گۇلاڭيۋيداعى "جەر بوگەنايى"ندىق قۇرىلىس سانالاتىن باگۇا عيماراتى بۇرىن جىلدار بويى جوندەلمەي، ابدەن كونەرىپ توزىعى جەتكەن بولاتىن. جوندەۋ قاراجاتى قينشىلىعىن بىلگەننەن كەيىن، سول كەزدە شيامىن قالالىق پارتكومنىڭ تۇراقتى مۇشەسى، ورىنباسار قالا باستىعى بولىپ تۇرعان شي جينپينگ جولداس قاتىستى تاراۋلارعا 300 مىڭ يۋان قارجى بوساتۋ تۋرالى نۇسقاۋ بەرىپ، قىسلتايىڭ قيىنشىلىقتى شەشتى.

قازىر بايداۋ ەسكەن تەڭىز ساماليندا ارالدا جۇرگەندە، كوزگە تۇسەتىن الۋان ـ الۋان ەرەكشەلىكتەگى تاريحي قۇرىلىستار سياحاتشىلاردى بەينە سۇرەت الەمنە ەنگەندەي سەزىمگە بولەيدى.

قورعاۋ بارىسىندا داموۋ، داموۋ بارىسىندا قورعاۋ ـــ گۇلاڭيۋيداعى وزگەرىستەر ءدال جاڭا داۋىردەگى مادەنيەت مۇرالارىن قورعاۋ قىزمەتىندە رەفورما جاساۋدىڭ، جاڭالىق اشۋدىڭ جاندى كارتيناسى.

2018 ـ جىلى 7 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپينگ ورتالىقتىڭ رەفورمانى جاپىياي تەرەڭدەتۋ كوميتەتىنىڭ 3 ـ رەتكى ءماجلىسىن باسقارىپ اشتى، ماجلىستە «مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ، پايدالانۋ رەفورماسىن كۇشەيتۋ جوننىندەگى ءىىرىقشىلىق» قاراپ بەكىتىلدى. ءماجلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتتى: مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ، پايدالانۋ رەفورماسىن كۇشەيتۋ ەلىمىزدىڭ مادەنيەت مۇرالارىن قورعاۋدا، وعان مۇراگەرلىك ەتۋدە ماڭىزدى مانگە يە.

"قورعاۋ جانە پايدالانۋ مەملەكەتتىك مادەني ەسكەرتكىشتەر قىزمەتىنىڭ اۋىتقۋعا بولمايتىن ەكى جاعى. بۇل حۇجاتتىڭ شعارلىۋى مادەني ەسكەرتكىشتەر قىزمەتىندەگى رەفورما جاساۋ، جاڭالىق اشۋ جونىندە ءداۋىر بولگىش ماڭىزعا يە"، ـ دەدى مەملەكەتتىك مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسىنىڭ باستىعى لىۋ يۇيجۋ.

كوكشىل تابيعي قورىعى ورنالاسقان ءۇش وزەن قاينارى وڭىرىندە چيڭحاي ـ شيزاڭ ۇستىرتىندەگى ەڭ ءجيى ورنالاسقان كولدەر بار، چاڭجياڭ، حۋاڭحە جانە لانساڭجياڭنىڭ باسى سودان باستالاتىندىقتان، وبرازدى تۇرده "جۇڭحۋانىڭ سۋ مۇناراسى" اتالعان.

2016 ـ جىلى 8 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپينگ چيڭحاي ولكەلىك ەكولوگيالىق ورتانى باقىلاۋ ـ ولشەۋ ورتالىعىنا كەلىپ، بەينەجازبادا تىكە جالعاۋ ارقىلى ءۇش وزەن قاينارىنىڭ ەكولوگيالىق بايلىعىن باسقارۋ ـ قورعاۋ قىزمەتىن ەگجەي ـ تەگجەيلى سۇراپ ۇعىستى.

2 جىلدان كەيىن 40 مالشىدان ەكولوگيالىق ورتانى باسقارۋ ـ قورعاۋ مۇشەلەرى بولىپ ۇيىمداسقان شيزاڭ بوكەنى جىلجىمالى قورعاۋ اترەتى سانجياڭيۋان مەملەكەتتىك باقشاسىن باسقارۋ مەكەمەسى بەرگەن تۇدى تاپسىرىپ الدى. كوكشىل جاراتىلىستىق قورىعىنداعى قىمباتتى ترشىلىك يەلەرى وسىدان باستاپ حاۋپسىز مەكەنگە يە بولدى.

قازىر سانجياڭيۋان مەملەكەتتىك باقشاسى ەكولوگيالىق الەۋمەتتىك يگىلىك قىزمەت ورنى "ءبىر وتباسىنا ءبىر ورىن" ۇلگىسى بويىنشا بىرتىندەپ ورىستەتىلۋدە، جەرگىلىكتى ورىنداعى 17 مىڭ مالشى ەكولوگيالىق ورتانى باسقارۋ ـ قورعاۋ قوسىنىنا قوسىلدى، جاراتىلىستىق مۇرالار مەكەنىندەگى ادام ءىىدار وسىدان باستاپ "ەكولوگيا كەسەسى"ن كوتەرىپ، "جاسىل تاعام" تۇتىنا باستادى.

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، سۇلبا ـ بوگەنايى ونان ارى انىق، جاۋاپكەرشىلىگى ونان ارى ايقىن ءتۇزىم قۇرىلىسى مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ قىزمەتىنە قورعان بولدى.

ـــ بۇل مول "وتباسىلىق مال ـ مۇلىك"تىڭ جاپىياي ءبىر ـ بىردەن اداقتالۋى. تۇڭعىش رەتكى مەملەكەتتىك جىلجىتۋعا بولاتىن مادەني ەسكەرتكىشتەردى جاپىياي تەكسەرۋ ءساتتى ورىندالدى، مەملەكەت مەنشىگىندەگى جىلجىتۋعا بولاتىن 108 ميللىون 150 مىڭ دانا/توپ "وتباسىلىق مال ـ مۇلىك" اداقتالىپ، بۇكىل مەملەكەتتىك مادەني ەسكەرتكىشتەر نەگىزگى ساندى مالىمەتىنىڭ جان ـ جاقتىلىعىن، دۇرىستىعىن ءونىمدى جوعارىلاتتى.

ـــ بۇل مادەني ەسكەرتكىشتەر قىلمىسىنا قاراتىلعان نايزاعايداي سەستى سەمسەر. 2017 ـ جىلدان بەرى قوعام حابارىنداعى ءىىپسىزدىگى مينيسترلىگى، مەملەكەتتىك مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى مادەني ەسكەرتكىشتەر قىلمىسىنا سوققى بەرۋ ارناۋلى ارەكەتىن ۇزبەي بىرلەسىپ ورنالاستىرىپ، ورىستەتىپ، ماڭىزدى جەتىستىكتەرگە قول جەتكىزدى. مادەني ەسكەرتكىشتەر قىلمىسى دەلوسىنان 1572سى انىقتالىپ، 2590 قىلمىس كۇماندىسى ۇستالىپ، 10 مىڭ دانادان استام مادەني ەسكەرتكىشتەر قايتارىپ اكەلىندى.

ـــ بۇل ورکەنيەت قاينارىنا دەگەن تالقىپاس نىزەنىس. جۇڭحۋا ورکەنيەتىنىڭ تەگىن قاراستىرۋ ينجەنەرياسى ارحەولوگيالىق ماتەريالدار ارقىلى جۇڭحۋانىڭ بايتاق، دالا ـ سىنىڭ 5000 نەشە جىلدىق ورکەنيەتىن، سوندای ـ اق جۇڭحۋا ورکەنيەتىنىڭ "كوپ نەگىزدى ءبىر تۇلعالى، بارلىعىن قامتىپ تاتۋ ـ ءتاتتى بولۋ، ۇزىننان ـ ۇزاق جالعاسۋ" سىندى جالپى تۇلعالىق ەرەكشەلىگىن ناقتى دالەلدەپ شىقتى. ۇزاق ورکەنيەتكە مۇراگەرلىك ەتۋ وسىدان باستاپ تاريحي كىتاپتاردىڭ سارعايعان ەستەلىكتەر عانا بولمايتىن بولدى.

ـــ بۇل مادەني ەسكەرتكىشتەردى "ۇيگە الىپ قايتۋ" سىندى اسەرلى حيكايا. زاڭ اتقارۋداعى سەلبەستىك، دىپلوماتيالىق جاراستىرۋ، ءادىلىالىق ارنۋ ـ شاعىم، كەلىسسوز ـ كەڭەس سياقتى كوپ ءتۇرلى تاسىلدەر ارقىلى جۇڭگو ۇلى بريتانيا، امەريكا قۇراما شتاتتارى، فرانسيا، دانيا، كانادا، اۋستراليا سياقتى ەلدەردەن 5000 دانادان الىپ كەتىلگەن مادەني ەسكەرتكىشتەردى قايتارىپ اكەلدى، سوندای ـ اق تاريحتا الىپ كەتىلگەن مادەني مۇرالاردى اۋەلگى تاۋەلدى ەلگە قايتارىپ اكەلۋ سىندى دۇنيە جۇزىندەگى قىن تاقىرىپتى جاسامپازدىقپەن شەشتى.

ـــ بۇل ءداستۇرلى شەبەرلىكتىڭ جالعاسىن تاۋىپ، گۇلدەنۋى. مادەنيەت جانە ساياحات مينيسترلىگى سياقتى تاراۋلار "جۇڭگو بەيزاتتىق مادەنيەت مۇراگەرلەرى شوعىرى ءبىلىم جەتىلدىرۋ، ماشىق جانە باۋلۋ جوسپارى"ن بىرلەسىپ جۇرگىزدى، 2018 ـ جىلدىڭ سوڭىنا دەيىن بۇعان قاتىناسقان جوعارى مەكتەپتەر ـ ورىندار 118گە جەتىپ، 27 مىڭ ادام ـ رەت كۇرسانت باۋلىنىپ، بۇكىل ەلدەن قاتىناسقاندار 95 مىڭ ادام ـ رەتكە جەتتى.

ءبىر عيماراتتى قورعاۋدان ءبىر ارالدى قادىرلەۋگە دەيىن، ءبىر قالانى قۇرۋدان ءبىر مەملەكەتكە جەتەكشىلىك ەتۋگە دەيىن، ءبىر ءتۇرلى شەبەرلىككە مۇراگەرلىك ەتۋدەن ءبىر ءتۇرلى بىتىمدىك ساپانى جالپىلاستىرۋعا دەيىن... باس شۇجي شي جينپينگ تاريحتىڭ مادەنيەت تامىرىن قورعاۋ سىندى اۋەلگى ماقساتتان اينىمادى، قىمباتتى مادەنيەت مۇرالارىنا ءباز ـ بايىعىسىندای ءمان بەردى.

دايۋنحى كانالىنان گۇلاڭيۋيعا دەيىن، كوكشىل قورىعىنان فانجياڭ تاۋىنا دەيىن... جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تاريحي ەستەلىگىن بويىنا ساقتاعان مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالار سىندى رۋحانى اسىل بارعان سايىن كوز تارتىپ، كوڭىل اۋدارادى. قازىرگە دەيىن جۇڭگودا دۇنيە ءجۇزى مادەنيەتى مۇراسىنان 53 ءتۇر بار، بۇل دۇنيە ءجۇزى بويىنشا 2 ـ ورىندا؛ 40 ءتۇر بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى وقۋ ـ اعارتۋ، عىلىم، مادەنيەت ۇيىمى بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالار تىزىمدەگىنە (قاتارى) ەنگىزىلىپ، دۇنيە ءجۇزىنىڭ الدىنا شىقتى.

مىڭ شاقىرىمدىق جول ءبىر ـ بىرلەگەن قادامنان قۇرالادى، وزەن ـ داريالار ءورىم ـ ءورىم بۇلاقتاردان قۇرالادى.

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ قىزمەتىندەگى قورعاۋ قىزمەتىنىڭ نەگىزگى قۇرىلىمى ۇزدىكسىز كەمەلدەندى ـــ

ورتالىق كوميتەت كەڭەسىمەن، مەملەكەتتىك كەڭەس كەڭەسى «جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ءداستۇرلى مادەنيەتىنە مۇراگەرلىك ەتۋ، دامىتۋ ينجەنەرياسىن جۇرگىزۋ جونىندەگى پىكىر»دى باسپ تاراتىپ، جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ءداستۇرلى مادەنيەتىنە مۇراگەرلىك ەتۋ، دامىتۋ قىزمەتىن تۇڭعىش رەت ورتالىقتىڭ حۇجاتى فورماسىندا ارناۋلى تاقىرىپتا بايىمدادى؛ «توڭكەرىستىك مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ، پايدالانۋ ينجەنەرياسىن جۇرگىزۋ جونىندەگى (2022—2018 جىل) پىكىر» دە توڭكەرىستىك مادەني مۇرالاردىڭ سوتسيالىستىك وزەكتى قۇن كوزقاراسىن جەتىلدىرۋ جاعىنداعى ماڭىزدى رولىن تولىق ساۋلەلەندىرۋ تالاپ ەتىلدى؛ «ۇلى قورعاندى قورعاۋ جالپى تۇلعالىق جوباسى» ندا ۇلى قورعاندى قورعاۋدا، جوندەۋدە اۋەلگى قالپىن قورعاۋعا تاباندى بولۋ كەرەكتىگى ايقىن كورسەتىلدى...

ءار جاقتىڭ اقىل ـ پاراساتى مەن كۇش ـ قۋاتى توعىسىتى، ەلىمىزدىڭ مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ قىزمەتىنىڭ شىڭى ءمانى كۇن سايىن مولىعىپ، ومىرشەڭ كۇشى بارعان سايىن قاۋلاپ، جوعارى ساپالى دامۋدىڭ جاڭا كەزەڭىنە ءوتتى.

التىن ءتۇستى تانسىقى جارقىراپ نۇرىن شاشتى

ـــ دۇنيە جۇزىنە بەت الىپ، كەلەشەكتى كوزدە ۇستادى، شي جينپينگتىڭ جاڭا ءداۋىر جۇڭگوشا سوتسيالىزم يدەياسىنىڭ جەتەكشىلىگىندە، ەلىمىزدىڭ مادەنيەت جانە جاراتىلىستىق مۇرالاردى قورعاۋ ىستەرىنىڭ كەلەشەگى كەڭ تىنىستى، مادەنيەت سەنىمى 100 ميللىوندىعان جۇڭحۋا پەرزەنتتەرىنىڭ جۇرەگىندە ۇزدىكسىز كۇشەيدى

تولقىسىعان جاز ايى، كۇللى ترشىلىك قاۋلاعان كەز. جۇڭگو بەيجيڭ ازيا ورکەنيەتتەر تىلدەسۋى جيىنالىسىنا تۇس ـ تۇستان كەلگەن قوناقتاردى، دوستاردى قارسى الدى.

"يۋان پاتشالىعى اشكەي قۇمىراسىنان ساقتالىپ قالعاندارى وتە از، بۇل ساقتاۋلى بۇيىمدى فارفور ىدىستار اراسىندا ەڭ مىسىق ايۋ دەۋگە بولادى". "بايتاق، كورىكتى ازيا ـــ ازيا قۇرلىعى ورکەنيەت كورمەسى"نە قويىلعان سارا مادەني ەسكەرتكىشتەر الدىندا، ءتوراعا شي جينپينگتىڭ توگىلدىرە ايتقان قىزىقتى دا بەينەلى تەڭەۋ ءسوزى الىستان كەلگەن شەتەل باسشىلارىنا تەرەڭ اسەر قالدىردى.

جۇلدىزداي جارقىراعان مادەنيەت جاۋھارى ـــ جۇڭحۋا ورکەنيەتىنىڭ سارى التىنداي تانسىقسى.

مەملەكەت باسشىلارىنىڭ ديدارلاسۋى بولسىن، الدە ساپار ديپلوماتياسى بولسىن، پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، ءتوراعا شي جينپينگ ءتۇرلى ورىندارداعى مادەنيەت جاۋھارىنىڭ استارىنداعى جۇڭگو حيكايا‌سىن جاندى بايانداعى.

ول 600 جىلعا تاياۋ سان وزگەرىستى باستان كەشكەن زىجين ورداسىندا امەريكا قۇراما شتاتتارىنىڭ زۇڭتوڭگى ترامپتى كۇتىپ الۋدى تاڭداعى، بايىرعى قالا شي ـ اندا ءۇدىدىستاننىڭ زۇڭلىي مودىيەمەن جۇڭگو مەن ءۇندىستاننىڭ ەرتە زامانعى مادەنيەت اۋىس ـ كۇيىسىن ەسكە الدى؛

ول تۇڭعىش كەزەكتى "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" حالىقارالىق سەلبەستىك جوعارى دارەجەلىلەر تالقى مىنبەرىنىڭ اشلۋ سالتىندا مىڭ جىلدىق "التىن جالاتىلعان مىس جىبەك قۇرتى"ن دالەل ەتىپ، اتا ـ بابامىزدىڭ 2000 نەشە جىلدىق الدىندا جىبەك جولىن اشىپ، جۇڭگو مەن شەتەل دوستىق بارىس ـ كەلىسىنىڭ جاڭا ءورىسىن اشقان ۇلى باستامامىن باياندادى؛

...

بەس ساۋساعىنداي ءبىلدىرى، تەرەڭ تولعانىپ، بار قالىجىرىن جۇمسادى. سارى التىنداي تانسىقى دۇنيە جۇزىنە ساۋلە شاشتى.

2018 ـ جىلدىڭ سوڭى، كامبودجانىڭ شيانلىي. مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋشى 3 جۇڭگولىق مامان كامبودجا مادەنيەت جانە كورکەمونەر باس ءۇزىرىن پىشىا گىننانىڭ قولىنان كامبودجا پاتشالىق ەلىنىڭ شابانداوز ورداسىن الدى.

جوۋسا كيەلى بۇتحاناسىنان چاجياۋسعا دەيىن، ونان ۇزى ەجەلگى ەسكەرتكىشنە دەيىنگى ارالىقتا ەڭ ۇيتقىسى پاتشا سارايى ەسكى جۇرتى بولماق، جۇڭگو مامانداردىڭ مامانداردىعى مەن كاسپىكە شوعىلدىرعى الەم حالقىن مويىندات‌تى.

بۇگىنگى جۇڭگو جۇڭگونىڭ جۇڭگوسى بولىپ قالماستان، ونىڭ ۇستىنە ازيانىڭ جۇڭگوسى، دۇنيە ءجۇزىنىڭ جۇڭگوسى.

قىزىل تەڭىز جاعاسى، جۇڭگو مەن ساۋد ارابياسىنىڭ ارحەولوگيالىق بىرگە قۇلشىنىپ، سايلين پورتىنىڭ تاريحي پەردەسىن بىرتىندەپ اشىپ، ءبىر مەزگىل جوعالىپ كەتكەن جىبەك جولى ەستەمەسىن ەسكە سالدى.

امەريكا قۇراما شتاتتارىنىڭ نيۋ ـ يورگى، "چين، حان ورىنىنەتى" كولەمدى كورمەسى قىزۋ ورلەۋگە كوتەرىلىپ، الەمدەگى كورکەمونەر اۋەسكەرلەرى جۇڭگو بايىرعى ورکەنيەتىنەن ءالززات الۋدىڭ سالتاناتتى باس قوسۋىنا بىرگە ورتاقتاستى.

بۇگىنگى جۇڭگو اناعۇرلىم اشىق بەينەمەن دۇنيە جۇزىمەن قاۋىشۋدا، اناعۇرلىم ومىرشەڭدىككە يە ورکەنيەت ناتيجەسىمەن دۇنيە جۇزىنە ۇلەس قوسۋدا.

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، جۇڭگونىڭ مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋشى كامبودجا سياقتى "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" بويىنداعى 6 ەلمەن 11 ءتۇرلى تاريحي ەجەلگى ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ، قالپىنا كەلتىرۋ سەلبەستەگىن ورىستەتتى؛ جۇڭگونىڭ 30عا تاياۋ ارحەولوگيا كاسىپتىك قۇرىلىمى ساۋد ارابياسى سياقتى 22 ەلگە بارىپ، 32 ءتۇرلى بىرلەسكەن ارحەولوگيالىق قىزمەت ورىستەتتى؛ جۇڭگو امەريكا قۇراما شتاتتارى سياقتى 22 ەلمەن مادەني ەسكەرتكىشتەردى شەكارادان زاڭسىز كىرگىزۋ ـ شعارۋدان ساقتانۋ جونىندەگى ۇكىمەتتەر ارا كەلىسىمگە قول قويدى، فرانسيا سياقتى 20 نەشە ەلدىڭ مادەنيەت ەسكەرتكىشتەرىن باسقارۋ تاراۋلارىمەن 30عا تاياۋ سەلبەستىك حۇجاتىنا قول قويدى؛